

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet/Tanszék	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	LLM 4061, LLM 4161, LLM 4261 A 19. század második felének magyar irodalma (2024-2025)						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	Dr. T. Szabó Levente habilitált egyetemi docens						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. Zabán Márta egyetemi adjunktus, Dr. T. Szabó Levente						
2.4 Tanulmányi év	MA2	2.5 Félév	2	2.6. Az értékelés módja	Vizsga	2.7 A tantárgy típusa	kötelező
	MB						
	2						

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszámja)

3.1 Heti óraszám	5	melyből: 3.2 előadás	3	3.3 szeminárium/labor	2
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	5	melyből: 3.5 előadás	3	3.6 szeminárium/labor	2
3.7 Egyéni munka össz-óraszámja					
3.8 A félév össz-óraszámja	60				
3.9 Kreditszám	5 (monoszakon és B szakon: 6)				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	• nincsenek
4.2 Kompetenciabeli	•

5. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

5.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> Ismert, bevett és a hallgatók számára teljességgel ismeretlen, kánonbővítő céllal beemelt alapszövegek értelmező feldolgozása és az így nyert nézőpontok, fogalomrendszerek, illetve interpretációs technikák alkalmazása kijelölt klasszikus magyar irodalmi és velük összefüggő világirodalmi művek összehasonlító vizsgálatában.
5.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> A tantárgy részletes alapozó bevezetés a klasszikus magyar irodalomba, alaptárgyként heti háromórás előadás (és ugyanekkora szeminárium) formájában problémacentrikusan járja körül a 19. század második felének magyar irodalmát európai kulturális és irodalmi kontextusban, külön sorozatot szentelve a modernizáció és az irodalom lehetséges történeti összefüggéseinek és különleges hangsúlyt fektetve a hasonló időszakot értelmező európai irodalomtörténeti eredményekre.

6. A tantárgy tartalma

6.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés a 19. század „második felének” „magyar” „irodalmába”. Mitől és hogyan korszak a 19. század második fele az irodalomban? A korszak forrástípusai, korszakhatárai, az irodalomtörténet és a korszakkal foglalkozó más historiográfiai ágazatok lehetséges viszonya. Az irodalom nemzetfogalmi: az irodalmi nemzetfogalmak szerepe a korabeli magyar nemzetépítési törekvésekben. Hogyan, miért és mikor lehet / érdemes világirodalmi kontextusban érteni a korszak magyar irodalmát?	Problémafelvetés és a irodalomolvasó hallgatók érintettségének kiderítése Fogalom-tisztázó magyarázat és a fogalmak, elméleti koncepciók demonstratív olvasástechnikai alkalmazása.	
2. Az irodalmi kultuszképződés századközépi mechanizmusai. Az irodalmi megőrzés új politikája és a modern, nyilvános múzeumok létrejötte. Az irodalmi emlékezet és a modernség új vizuális fordulata: a panteonizáció, a muzealizáció és az irodalmi kultuszok vizualitása.	Klasszikus magyar irodalmi jelenségek komparatiztikai nézetben	
3. Az irodalom társadalomtörténeti értelemben vett modernizációja: az irodalmi szakmák / hivatások / foglalkozások létrejötte. A modern magyar irodalmi értelmiség létrejötte és legfontosabb ideológiai európai irodalmi környezetben.	Nagyobb léptékű, a korszak átlátáshoz szükséges jelenségek problematizálása, ezen keresztül egyes szövegek és szövegcsoportok megértése	
4. A társadalomtörténeti értelemben vett specializált modern tudományok kialakulása és az irodalmi mező szakosodása: a szépirodalom és az irodalmi metabeszéd elválása. Az irodalmi metabeszéd specializált formáinak létrejötte: az irodalmi kritika mint műfaj önállósulása és változatainak kialakulása, a narratív irodalomtörténet kezdetei, a magyartanári szerep kialakulása és tartalma. Az irodalmi szakosodás formáiról való viták: a szaknyelv kimunkálásának dilemmái	Idem	
5. A modern dilettantizmus kialakulásának mechanizmusai a magyar irodalomban: az amatőr és a dilettáns fogalmainak szerepváltása és a dilettantizmus értékelő képzetté válása a 19.	Idem	

század közepének jelentős irodalmi eszmecseréiben. A dilettantizmus és irodalmi profizmus új megkülönböztetésének szerepe az irodalmi modernizációban.		
6. Kisajátított korszak? A újrafeltalált középkor változatai a 19. századi magyar és világirodalomban. Az „újrahasznosított” középkor mint a magyar és európai epika sikerének egyik mozgatórugója	Idem	
7. A világ első összehasonlító irodalomtudományi lapja, az Összehasonlító Irodalomtörténelmi Lapok / Acta Comparationis Litterarum Universarum. Nemzeti és nemzetközi kontextusok egy fórum működésének megértéséhez	Idem	
8. A modernitás irodalmi diskurzusai és a szöveggé írt város: metropolisz-narratívák a 19. század végének magyar és közép-európai irodalmi diskurzusában. Elhagyatottság, vidékiség: a kisváros mögöttes tere az irodalomban és a modern provincializmus képzetének feltűnése.	Idem	
9. Az új népiesség és az antimodernizmus kulturális toposzai. Az új népiesség változatai, az irodalmi regionalizmus változatai és az irodalom által forgalmazott Erdély-képek. A primitív mint modern: a népi primitivitás képe, a primitivizmus művészeti irányzata és a modernizáció hagyománybontó elképzelései az új népiesség egyik vonulatában.	Idem	
10. A modernista szubjektum néhány új elbeszélési stratégiája a prózában, a lírában és a drámában: az én szóródása és a nárcizmus poétikai következményei. A bohémság és a dandyizmus mint társadalmi jelenségek és irodalmi alakváltozataik Mikszáth, Ignotus, Asbóth, Tolnai és mások szövegeiben. A szubjektum elbeszélése és a novellaciklus mint poétikai képződmény	Idem	
11. A betegség mint az irodalmi modernség értelmező metaforája. A kórok szerepe a nyugati és magyar naturalista poétikai elképzelésekben. Ajzószeretek, kábítószeretek és poétikai stratégia: az érzékelés modern poétikái. Nevrozusság, hisztéria, örület, bolondság: a normalitás és az örület társadalomtörténeti reprezentációi és irodalmi újraírásai Thury, Mikszáth, Lovik, Csáth és mások műveiben. Hisztérikus testek: a test modernista poétikái a magyar irodalomban.	Idem	
12. Művészetképek és művészetértelmezések a 19. század utolsó időszakának magyar irodalmában. Az antikvitás mint sajátos kulturális tradíció instrumentalizálása a magyar irodalmi modernségben.	Idem	
13. A magyar színházi élet alakulása a 19. század második felében, különös tekintettel a Kolozsvári Színház működésére	Idem	
14. A „fiatal írók” irodalma és az irodalmi lázadás önértelmező elbeszélései a századforduló irodalmában. Az új irodalmi csoportosulások és a korszakváltás vélelmezése: A <i>Hét</i> és a <i>Nyugat</i> indulása.	Idem	

Kötelező szépirodalmi munkák

Ady Endre: *A magyar ugaron és A daloló Párizs* című versciklusok (az *Új versek* című kötetből), *A duk-duk affér*, *Le femme fatale* (1909)

Ambrus Zoltán: *Melancholic*, *Gyanu*, *A tóparti gyilkosság*

Arany János: *A rab gólya*, *Álom-való*, *A dalnok búja*, *Visszatekintés*, *Dante*, *Vándor cipó*, *Sejtelem*, *Évnapra*, *Ősszel*, *Vojtina-levelek*, *A sárkány*, *Gondolatok a békekongresszus felől*, *Letésem a lantot*, *Kertben*, *Évek, ti még jövendő évek*, *Fiamnak*, *Mint egy alélt vándor*, *Az örök zsidó*, *Rákócziné*, *A walesi bárdok*, *Ágnes asszony*, *Szondi két apródja*, *V. László*, *Rozgonyiné*, *Török Bálint*, *Szibinyáni Jank*, *A hamis tanú*, *Széchenyi emlékezete*, *Honan és hová?*, *A lepke*, *Vásárban*, *Hídavatás*, *Az ünnepontók*, *Tetemrehívás*, *A képmutogató*, *Kozmopolita költészet*, *A tamburás öregúr*, *Vörös Rébék*, *Naturam furca expellas...*, *A tölgyek alatt*, *Éjjéli párbaj*, *Lejtőn*, *Magányban*, *Rendületlenül*, *Tengeri-hántás*, *Epilógus*
A nagyidai cigányok, *a Toldi-trilógia darabjai*, *Bolond Istók*

Naiv eposzunk

Arany László: *A délibábok hőse*

Asbóth János: [Álmok álmodója](#)

Cholnoky László: *Prikk mennyei útja*

Czóbel Minka: *Eunoia*

Csáth Géza: *A varázsló kertje*, *Találkoztam anyámmal*

Gárdonyi Géza: *Egri csillagok*

Gozsdu Elek: *Spleen*

Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája*, [A tárcaelbeszélésekről](#)

Heltai Jenő: *De profundis*, *Tőzsde-dal*

Ignotus Hugó: *Kelet népe*

Jókai Mór: *Politikai divatok*

- választani kell egy alkotást a *Rab Ráby*, az *Egy az Isten*, a *Bálványosvár* vagy az *Ahol a pénz nem Isten* című regények közül

Kemény Zsigmond: *A szív örvényei*, *Két boldog*, *Zord idő*

Kiss József: *De profundis*, *Influenza*

Komjáthy Jenő: *Schopenhauer*

Lovik Károly: *A gyilkos*, *Árnyéktánc*

Meltzl Hugó/Hugo von Meltzl: *A kritikai irodalomtörténet fogalmáról*

Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Mikszáth Kálmán: *A jó palócok*, *Új Zrínyiász*, *A fekete város*

Petelei István: [Klasszi](#), *Parasztszégyen*

Reviczky Gyula: *Arany Jánosnak*, *Don Juan a másvilágon*

Tömörkény István: [Postavárás](#)

Vajda János: *A kárhozat helyén*, *Húsz év múlva*, *Harminc*

év után, A virrasztók, Luzitán dal, De profundis, Memento mori, Köröndnél, Vasúton

Kötelező szakirodalmi munkák:

Magyar irodalom, szerk. Gintli Tibor, Akadémiai Kiadó, 2010. (kötelező **két**, szabadon, a hallgató érdeklődésének és tájékozódásának megfelelően választható, legalább 15 oldalas fejezetömb a kézikönyvnek a 19. század második felét tárgyaló, Szilágyi Márton és Vaderna Gábor által írt, általunk megjelölt részeiből): például 429-503., vagy 503-596., vagy 596-630.

Bényei Péter, Emlékezésalakzatok és lélektani reprezentáció a Jókai-prózában, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2018, (<https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/010b29da-e1a8-4fe9-93f7-a80c7db96917/content>) – egy, a hallgató által választott olvasmányokhoz szervesen kapcsolódó fejezet kötelező

Margócsy István: *Kalandorok és szirének. Jókai Mór jellemábrázolásáról* = Jókai Mór emlékezete, szerk. Margócsy István, Osiris, Budapest, 2022, 401-429.

T. Szabó Levente, Mikszáth, a kételkedő modern. Történelmi és társadalmi reprezentációk Mikszáth Kálmán prózapoétikájában, L'Harmattan, Budapest, 2007. (Ligatura Könyvek 3.) (kötelező a könyv első, második és egy szabadon választott fejezete)

Szilágyi Márton: „Az utolsó magyar”. *Arany János élete és költészete*, Osiris, Budapest, 2023, 249-287.

Takáts József, Kemény Zsigmond és a rajongás politikai fogalma, *Holmi* 2012/10, 1212-1218.

Török, Zsuzsa: *Romantikus nemzetépítés. Harcos nők Arany János epikájában*, In: Tény és fikció. Tanulmányok a nacionalizmus kultúrtörténetéből, szerk. Gyáni Gábor, MTA BTK, Budapest, 67-84.

S. Varga Pál, *Történelem és irónia. Madách Imre és Az emebr tragédiája*, In: Horváth, Iván; Balázs, Mihály; Bartók, Zsófia Ágnes; Margócsy, István (szerk.) *Magyar irodalomtörténet* Budapest, Magyarország : Gépeskönyv (2020): <https://f-book.com/mi/index.php?chapter=M238SVARTORT>

6.2 Szeminárium

MAGYAR–ANGOL és NÉMET SZAKOS SZEMINÁRIUMI CSOPORT (szemináriumvezető: T. Szabó Levente)	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
<p>1. Bevezetés a „19. század” „második felének” „magyar” „irodalmáról” való történeti diskurzus problémáiba: korszakfogalom, cezúrák, irodalomfogalmak. Mitől és mikortól modern a modern magyar irodalom?</p> <p>2. Poétikai megoldások Arany János költészetében: <i>Keveháza, Mint egy alélt vándor, Az örök zsidó, Rákócziné, A walesi bárdok, Sejtelem, A tölgyek alatt, Az ünneprontók, Vojtina-levelek</i> (a hallgatók csoportokban előzetes részletes vázlatot készítenek két-két szöveg alapos értelmezéséről, a szeminárium előtt egy nappal ezt feltöltik a szeminárium Microsoft Teams-platformjára, a szemináriumot követően pedig továbbírják a visszajelzések nyomán)</p> <p>3. Irodalmi rendszer és testkánon: Arany János: A nagyidai cigányok, Alkalmatosságra írott versek (Disznótoros versek)</p> <p>4. A Kazinczy-émlékünnepség</p> <p>Akadémiai emlékkönyv a Kazinczy Ferenc születése évszázados ünnepéről, Pest, 1859. – a Vasárnapi Újságnak az ünnepségekre vonatkozó szövegei és képei</p> <p>5. Művészet-értelmezések a modernségben</p> <p>Kemény Zsigmond: <i>A szív örvényei</i></p> <p>Asbóth János: <i>Álmok álmodója</i></p> <p>Tolsztoj: <i>Kreutzer-szonáta</i></p> <p>6. Az első nemzetközi összehasonlító irodalomtudományi folyóirat</p> <p><i>Az Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok (később: Acta Comparationis Litterarum Universarum)</i> első évfolyamából (1877) a felvezető programszöveg, illetve a folyóirat első / utolsó három folyóiratszámának alapos ismerete kötelező</p> <p>7. Kiábrándultság, töredékesség, a személyiség ábrázolásának elbizonytalanodása:</p>		

Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája*

Arany László: *A délibábok hőse*

8. A nyomolvasás mint kulturális metafora a 19. század végén

Ambrus Zoltán: *A gyanú*
Tóparti gyilkosság

9. Ironikus prózapoétikai megoldások Jókainál

Jókai Mór: *Egy komondor naplója, Rab Ráby*

10. Monumentalitás, vízió, hit

Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Az ember tragédiája, animációs film, rend. Jankovics Marcell

11. Csáth Géza indulása: *A varázsló kertje (1908)* című kötet darabjai

12. A történelem színrevitele Mikszáth Kálmán Új Zrínyiász című regényében

13. Szerepjáték, felbomló személyiség:

Cholnoky László, *Prikk mennyei útja*

14. Őrület és modern prózapoétika

Kosztolányi Dezső : a *Bolondok* című kötet anyaga

MAGYAR–VEGYES csoport
Szemináriumvezető: Zabán Márta

1. Bevezető szeminárium a 19. század második felének magyar irodalmába

2. Többszólamúság és szubjektumreprezentáció. Kemény Zsigmond: *Ködképek a kedély láthatárán, Két boldog.*

3. Eposzírói elmélet és praxis. Arany János, *Buda halála* (1863), *Naiv eposzunk* (1860)

4. Stratégiák a közelmúlt megjelenítésére. Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája* (1867)
5. Tudománytörténeti kitekintés: műfajok a magyar irodalomtörténetben. Beöthy Zsolt: *A magyar irodalom kistükkre*, 1896.
6. A századközép fontos nagyműfaja, a történelmi regény. Kemény Zsigmond: *Zord idő*
7. Jókai Mór: *Az élet komédiásai*
8. Művészetértelmezés Asbóth János regényében. Asbóth János: *Álmok álmodója* (1878)
9. Elbeszélő költemény – eposz – verses regény. Arany László: *A délibábok hőse* (1873)
10. Szigetmotívum és társadalomvízió. Jókai Mór: *Ahol a pénz nem Isten*
11. Az áltörténelmi regény műfaja Mikszáthnál. Mikszáth Kálmán: *Új Zrínyiász* (1898)
12. Mikszáth Kálmán: *A fekete város*
13. A történelmi regény alakváltozatai. Gárdonyi Géza: *Egri csillagok*
14. A szubjektum elbeszélhetőségének kérdései. Cholnoky László: *Prikk mennyei útja*, Petelei István: *Klasszi*
- MONOSZAK/ VEGYES–MAGYAR** csoport
Szemináriumvezető: Zabán Márta
1. Bevezető szeminárium a 19. század második felének magyar irodalmába
2. Többszólamúság és szubjektumreprezentáció. Kemény Zsigmond: *Poharazás alatt, Alhikmet, a vén törpe*.
3. Eposzírói elmélet és praxis. Arany János, *Toldi szerelme, Naiv eposzunk*
4. Stratégiák a közelmúlt megjelenítésére. Gyulai Pál: *Egy régi udvarház utolsó gazdája* (1867)
5. Tudománytörténeti kitekintés: műfajok a magyar irodalomtörténetben. Beöthy Zsolt: *A magyar irodalom kis-*

<p>tükre, 1896.</p> <p>6. A századközép fontos nagyműfaja, a történelmi regény. Kemény Zsigmond: <i>Zord idő</i></p> <p>7. Jókai Mór: <i>Az élet komédiásai</i></p> <p>8. Művészetértelmezés Asbóth János regényében. Asbóth János: <i>Álmok álmodója</i> (1878)</p> <p>9. Elbeszélő költemény – eposz – verses regény. Arany László: <i>A délibábok hőse</i> (1873)</p> <p>10. Szigetmotívum és társadalomvízió. Jókai Mór: <i>Ahol a pénz nem Isten</i></p> <p>11. Az áltörténelmi regény műfaja Mikszáthnál. Mikszáth Kálmán: <i>Új Zrínyiász</i> (1898)</p> <p>12. Mikszáth Kálmán: <i>A fekete város</i></p> <p>13. A történelmi regény alakváltozatai. Gárdonyi Géza: <i>Egri csillagok</i></p> <p>14. A szubjektum elbeszélhetőségének kérdései. Cholnoky László: <i>Prikk menyeyi útja</i>, Petelei István: <i>Klasszi</i></p>		
--	--	--

7. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
7.4 Előadás és szeminárium összetett vizsgája (az előadás anyagához és irodalomjegyzékéhez, illetve a szemináriumokhoz kapcsolódó tételekkel)	L. alább	L. alább	A jegy 2/3-a
7.5 Szeminárium	Alapos, szakszerű, kreatív munka, komplex csoportmunkába való beilleszkedés és kezdeményező szerep, szemináriumi dolgozat benyújtása		A jegy 1/3-a
7.6 Minimális követelmények			

A félévi vizsga az előadás és a szeminárium szövegeinek ismeretét, és az ezekre a szövegekre alapozott szövegértési képességeket és készségeket kívánja felmérni. A tárgy vizsgája két részvizsgából tevődik össze:

1. A *szemináriumi minősítést* (ami a végső jegy 1/3-a) a félévi szemináriumi munka és a szemináriumi dolgozat középarányosa adja. Ha ez eléri az átmenőt, akkor szóbeli vizsgával folytatódik a féléves vizsga. A szemináriumi dolgozatok elbírálási kritériumai: innovatív gondolatmenet, önálló, értelmező jellegű szövegkezelés, filológiai alaposság és pontosság. A szemináriumi jegyet a hallgatók az utolsó szemináriumot követően egyéni konzultáción beszélik át a tanárral. A dolgozatok terjedelme: min. 5 ezer szó. A dolgozat leadásának határideje: 2025. május 29., 9 óra, kizárólag digitálisan a szemináriumi csoport Microsoft Teams-felületén.

A pótvizsgák írás- és szóbelijére bárki beléphet, de szemináriumi jegy hiányában nem számolható végleges jegy.

2. *írásbeli és szóbeli vizsga* az előadás és szeminárium anyagából (Ez a végső jegy 2/3-át adja és a pótvizsgán kizárólag írásbeli.)

Két szeminárium mulasztható. A részképzést, a fegyelmi ügyeket (beleértve a plágiumot) az érvényben levő egyetemi rendelkezések szerint kezelik a tárgy oktatói. A szakirodalom és szépirodalom nyilvános adatbázisokban és könyvtárakban nehezen elérhető része a tárgy MS Teams-mappájából tölthető le / olvasható el.